

Erendiz Atasü'nün "Kadınlar Da Vardır" Öyküsüne Feminist Bir Yaklaşım

ESRA AKSÖYEK*

Öz

Feminizm kuramında kadınların sadece kadın olmalarından ötürü yaşadıkları zorluk, baskı ve ezilmişlik gibi sorunlar odağa alınır. Bu bağlamda feminizmin temel noktası kadındır. Kadının ev içi ve ev dışındaki rolü, toplumdaki statüsü, sömürsü, cinsiyet eşitsizliği ve erkek egemen toplum yapısından kaynaklanan baskılar geniş ölçüde üzerinde durulan konulardır. Başlangıçta erkeklerin sahip oldukları haklara kavuşmak şeklinde oluşum gösteren feminist hareket giderek bir ideolojiye dönüşür ve 19. yüzyılda etkinliğini arttırarak organize hale gelir. Feminizmin geçirdiği evrim genel anlamda üç süreç halinde incelenebilir. Birinci feminist dalga, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında belirginleşir. Kadınların ev işlerinin dışında hareket etme özgürlüğünü savunur ve ev hayatını eleştirirler. İkinci dalga feministler, kadın bedeninin erkek denetiminden çıkmasını isterler. Feministler bu dönemde daha önce üzerinde durulmayan ev içi görünmeyen emek, cinsel özgürlük gibi konulara dikkat çekerler. Bu bağlamda kadının cinsel özgürlüğüne kavuşması amaçlanır. Üçüncü dalga feminizm ise 1990'ların başında ikinci dalga feminizmine karşı bir tepki olarak doğar. Feminist düşüncenin üçüncü aşaması daha çok kadına şiddet, cinsellik, kadının güçlendirilmesi gibi konular üzerinde durur. Feminist eleştiri, Türk edebiyatında ise özellikle 1980 sonrasında yaygınlık kazanır. Kendisini feminist bir yazar olarak tanımlayan Erendiz Atasü'nün öykülerinde feminist anlayış yoğun bir şekilde görülür. Erendiz Atasü, sanat hayatına 1983 yılında yayımlanan ilk öykü kitabı *Kadınlar da Vardır* ile başlar. Atasü, kadınları merkeze aldığı öykülerinde, kadın bedeni, cinsellik, değişen kadınlık ve erkeklik rolleri gibi konuları işler.

Bu çalışmada Atasü'nün "Kadınlar da Vardır" adlı öyküsü, kadının "öteki" rolleri, evlilikte kadın, kadınlar koşusu ve kız kardeşlik kavramı, kadınlık kimliğine yabancılaşma başlıklarından hareketle feminist edebiyat kuramı çerçevesinde, analitik ve eleştirel bir yaklaşımla irdelenmektedir.

Anahtar sözcükler: Feminizm, toplumsal cinsiyet, ataerkil, öteki, Erendiz Atasü

A FEMINIST APPROACH TO ERENDİZ ATASÜ'S STORY "THERE ARE ALSO WOMEN"

Abstract

The theory of feminism focuses on the difficulties and oppression that women experience simply because they are women. In this context, the fundamental point of feminism is the woman. The role of women inside and outside the home, their status in society, exploitation, gender inequality and the pressures arising from the structure of a male-dominated society are topics that

* Doktora Öğrencisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
esraaksoyek@gmail.com. ORCID: [0000-0002-5048-3077](https://orcid.org/0000-0002-5048-3077)

Gönderim tarihi: 19 Mayıs 2024

Kabul tarihi: 9 Haziran 2024

are widely emphasized. The feminist movement, which was initially formed in the form of gaining the rights that men had, gradually transformed into an ideology and became organized by increasing its effectiveness in the 19th century. The evolution of feminism, in general terms, can be analyzed in three processes. The first feminist wave becomes evident in the late 19th and early 20th centuries. They defend women's freedom to act outside the home and criticize domestic life. Second wave feminists want the female body to be free from male control. Feminists during this period, drew attention to issues such as invisible domestic labor and sexual freedom, which had not been emphasized before. In this context, the aim is for women to achieve sexual freedom. Third wave feminism emerged in the early 1990s as a reaction against second wave feminism. The third phase of feminist thought focuses more on issues such as violence against women, sexuality and women's empowerment. Feminist criticism became widespread in Turkish literature especially after 1980. Defining herself as a feminist writer, Erendiz Atasü's stories intensely display a feminist understanding. Erendiz Atasü begins his artistic career with his first book of short stories, *There Are Also Women*, published in 1983. Atasü's stories center on women and deal with issues such as the female body, sexuality, and changing roles of femininity and masculinity.

In this study, Atasü's story "There Are Also Women" is examined with an analytical and critical approach within the framework of feminist literary theory, based on the titles of women's "other" roles, women in marriage, the concept of women's ward and sisterhood, and alienation from the identity of womanhood.

Keywords: Feminism, gender, patriarchy, other, Erendiz Atasü

GİRİŞ

Feminizm, cinslerin (kadın ve erkeğin) eşitliği düşüncesini savunan, kadınlar için eşit haklar isteyen temelde kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi hedefleyen toplumsal cinsiyet rollerine duyarlı bir harekettir. Feminizm, tarihsel süreç boyunca daima ikincil konumda kalan kadınların bu "öteki" rolünden kurtulma çabası olarak değerlendirilebilir. Andree Michel'e göre feminizm sözcüğü, "[k]adınların toplum içindeki rol ve haklarını genişletmeyi öngören bir öğretiyi" ifade eder (Aktaran Arat, 2017, s.29). Akım, kadının cinsiyeti yüzünden maruz kaldığı kısıtlama, zorluk ve baskılara karşı, bunların üstesinden gelecek reform ve talepler çerçevesinde mücadele ve direnme güdüsünün bir sonucu olarak belirir (Taş, 2016, s.165). Nitekim zamanla evdeki baskı ve sosyal yaşamın ataerkil düzeni, kadının kendilik değerlerinin oluşumu noktasında kendini ve yaşamı sorgulamasına ve bu şekilde bir fark edişe olanak tanır (Eliuz, 2011, s.230).

Feminizm ilk olarak Fransız İhtilâli'nden sonra 1791 yılında "Kadın Hakları Beyannamesi"nin yayımlanması ile ortaya çıkar (Şen, 2011, s.448). Başlangıçta erkeklerin sahip olduğu haklara kavuşmak biçiminde taleplerle başlayan feminist hareket, giderek bir ideolojiye dönüşür ve 19. yüzyılda etkinliğini arttırarak organize olur. Bu harekete "feminisme" (kadıncılık) adını veren kişi, sosyalist Charles Fourier'dir. Fourier 1808'de kadın haklarının genişletilmesinin bütün toplumsal gelişmenin temel ilkesi olduğu tezinden hareket eder. 1869 yılında John Stuart Mill *Kadınların Köleleştirilmesi* kitabını yayımlayarak bu hareketin gelişmesine katkıda bulunur. Bir

öğreti/kuram/akım olarak sistemleşen feminizm, tüm toplumsal alan ve bilimlerini etkiler (Kolcu, 2008, s.403). Özellikle Sanayi Devrimi'yle birlikte artan iş gücü gereksinimi kadınları sosyal yaşantının zorunlu bir parçası haline getirerek kadının ev dışına çıkmasına, erkeklerinkine benzer işler yapmasına olanak sağlar (Selçuk, 2014, s.518).

Feminizmin geçirdiği evrim genel anlamda üç süreçte incelenebilir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında belirginleşen Birinci feminist dalga, Wollstonecraft'ın (1759-1797) *Vindication of the Rights of Women* (1792) (*Kadın Haklarının Savunusu*) adlı eserinde çerçevesini belirlediği şu talepler üzerine inşa edilir: Oy kullanma hakkı, eğitimde fırsat eşitliği ve mülkiyet hakları. Feminist kuramcılar, kadınların birer yurttaş olarak erkekler ile aynı derecede temel hak ve özgürlüklere sahip birer insan olduklarını ileri sürerler. Kadınların ev işlerinin dışında hareket etme özgürlüğünü savunur ve ev hayatını eleştirirler. 1960'lı yıllarda Batı'da gerçekleşen gelişmeler kadınları da doğrudan etkiler. İkinci feminist dalgada kadınların erkelerle eşitliğinin yasalarla teminat altına alınmışsa da buna gündelik yaşam pratiklerinde her zaman uyulduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Bu durumu kadınlar, toplumun mevcut normların uygulanış durumunun biyolojik cinsiyete göre olmadığını, tamamen ataerkil sistemin dayatması sonucu olduğu şeklinde yorumlarlar. Bu düşünce, özellikle Simone de Beauvoir'ın "kadın olunmaz, kadın doğulur" sözü ve *İkinci Cins* (1949) adlı eserinde de "[k]adınların kurtuluşu karınlarından başlayacak" şeklindeki sözleriyle sloganlaşır. İkinci dalga feministler kadınların erkeklerden farklı yanlarının, kadın özgürlüğünün çekirdeğini oluşturduğunu düşünürler. Erkek ve kadın arasındaki farklılığı azaltmaktan ziyade, kadınların tarihsel ve psikolojik deneyimlerinden hareketle onların güçlenmesini sağlayacak yollar bulup tanımlamaya çalışırlar. Kadınlar bedenlerinin erkek denetiminden çıkmasını isterler (Taş, 2016, s.167-171). Dolayısıyla kadınlar bu dönemde daha önce üzerinde durulmayan ev içi görünmeyen emek, cinsel özgürlük gibi konulara dikkat çekerler. Bu bağlamda kadının cinsel özgürlüğüne kavuşması amaçlanır. Üçüncü dalga feminizm ise 1990'ların başında ikinci dalga feminizmine karşı bir tepki olarak doğar. Bu tepkinin nedeni feminizmi sadece üst, orta sınıf beyaz kadınlara indirgemeye çalışan bakış açısıdır. Feminist düşüncenin üçüncü aşaması daha çok kadına şiddet, cinsellik, kadının güçlendirilmesi gibi konular üzerinde durur (Bayraktar, 2023, s.55).

Feminist edebiyat eleştirisi, Batı eleştirisi dünyasında 1960'lı yılların sonunda ortaya çıkar, 1970'li ve 1980'li yıllarda eleştiride önemli bir konuma sahip olur (Huyugüzel, 2018, s.169). Feminizmin edebiyattaki ilk yansımalarının ise 1920'li yıllarda Virginia Woolf'un (1882-1941) çalışmaları ile ortaya çıktığı görülür. Dilin bile cinsiyet ayrımcılığı yaptığını öne süren Woolf, kadına ait bir edebiyatın izlerini sürerek bu alanda öncü olur (Şen, 2011, s.449). Woolf, *Kendine Ait Bir Oda* (*A Room of One's Own*) (1929) adlı kitabında ataerkil sistemi ve bu sistemin kadına dayattığı baskıcı tutumu eleştirir. Kadının kendi sesini dile getirebilmesi için özgürce düşünebilmesi ve yazabilmesi gerektiğini bunun için de "kendine ait bir odada" ataerkil toplum yapısının kadına dayattığı "ev meleşti" rolünden çıkması gerektiğini savunur (Önder, 2018, s.35). Böylece feminist hareket günümüze kadar birçok aşamadan geçerek kadının ön plana çıkmasına katkı sağladığı gibi yeni bir kadın dilinin oluşumuna da olanak tanır (Şahin, 2009, s.5).

Feminist edebiyat eleştirisini yöntem ve içerik bakımından ikiye ayırmak mümkündür. Yöntem bakımından feminist eleştirmenlerin genel olarak dört farklı alandan yararlandığı söylenebilir:

- a) Toplumsal feministler; toplumda kadına verilen görevlerin edebi metne yansımalarını,
- b) Göstergibilimsel feministler; kadının edebi metinlerde kodlanışının dile ne şekilde yansıtıldığını,
- c) Psiko-feministler; Psikanalitik kuramlardan hareketle kadın imgesine metinde hangi açılardan yer verildiğini,
- d) Marksist feministler; Marksizm'in ilkelerinden faydalanarak edebi metinde kadının konumunu ele alırlar (Aktaran Şen, 2011, s.449).

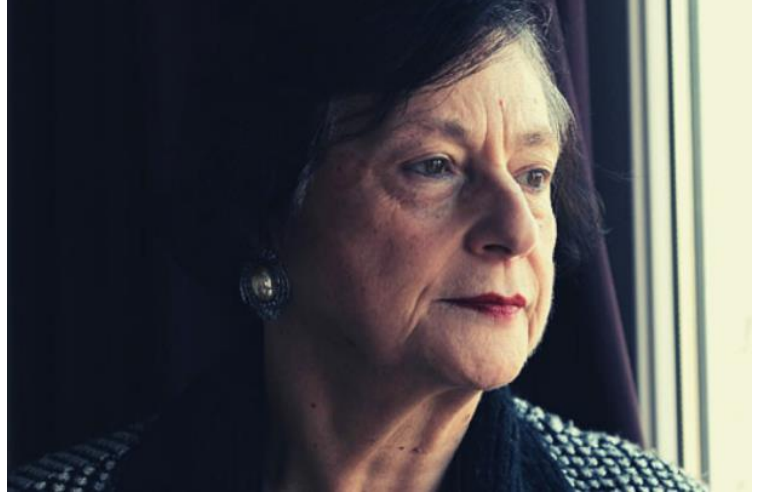
İçeriğe yaklaşımı bakımından feminist eleştiri ise genel itibari ile “okur olarak kadına yönelik feminist eleştiri” ve “yazar olarak kadına yönelik feminist eleştiri” olmak üzere ikiye ayrılır. “Okur olarak kadına yönelik feminist eleştiri”, kadın okurun edebi metne yaklaşımının erkek okurdan farklı olacağı görüşündedir (Moran, 1994, s.229). Moran’a göre “okur olarak kadına yönelik eleştiri”nin amacı “[e]rkek yazarların yapıtlarına kadın okur gözüyle bakarak bu yapıtlarda sergilenen cinsel ideolojiyi, kadın imgelerini, klişe kadın tiplerini saptamak ve bunların feminist açıdan yorumunu ve eleştirisini yapmak”tır (s.229).

“Yazar olarak kadına yönelik feminist eleştiri” ise kadını bir yazar olarak ele alır. Kadının hem sosyal olarak konumunun ve yaşantısının hem de psikolojisinin metne yansıtacağı görüşündedir. Burada amaç, “[k]adınlığın (biyolojik anlamda) kadın söylemiyle bağıntısını, kadına özgü söylemin özelliklerini belirlemektir. Başka bir deyişle amaç, kadınlığın kuramını oluşturmaktır.” (Moran, 1994, s.237). Bu doğrultuda yirminci yüzyılın son çeyreğinde Julia Kristeva (1941-), Luce Irigaray (1930-) ve Hélène Cixous (1937-), Derrida'daki (1930-2004) temel düşünüş şekillerinden biri olan fallus merkezli batı düşüncesinin yapısının yapısöküme uğratılmasını temel alarak yeni bir post yapısalcı feminist anlayışı oluşturur. Bu bağlamda yeni bir dişil yazı, düşünüş, ses oluşturmayı hedefler. Cixous'a göre kadın kadınlığından, kadınca ifadeden, özgürlükten, bedeninden ve kendi söyleminden yoksun bırakılır. Varlığı eril yasaların gösterilenleri tarafından hüküm altına alınmıştır. Cixous 1975 yılında kaleme aldığı “Medusanın Kahkahası” ve “Çıkış” adlı denemelerinde kadınları yazmaya ve yaratıma davet eder. Dünyanın birçok diline çevrilen bu eserlerde Cixous, kadınları yazıya davet etmekle birlikte, aynı zamanda cinsel farklılıklar ve bu farklılıkların okunması konusunda yeni bir düşünce öne sürer. Cixous'a göre kadının toplumsal yapı içindeki yerini değiştirmenin tek yolu yazıyla ve toplumsal belleğin yeniden inşasıyla mümkündür. Dişil yapının ve bilinçaltının sembolik, dil ve yazı ile ne şekilde belirlendiğini ortaya çıkarmak ister. (Aydınalp, 2019, s.63-67).

Sanat hayatına 1983 yılında yayımlanan ilk öykü kitabı *Kadınlar da Vardır* ile başlayan Erendiz Atasü'nün (1947-), kadınları merkeze aldığı öykülerinde, kadın bedeni, değişen kadınlık ve erkeklik rolleri, cinsellik, gibi konuları işleyerek edebiyat dünyası içinde kendine yer edindiği görülür. Atasü'nün sanat anlayışına yön veren isimlerden biri Virginia Woolf, (1882-1941) diğeri ise Nazım Hikmet (1902-1963) -daha çok romanda- olur. Yazar, kendisine model aldığı Virginia Woolf'un kadın edebiyatçıların en büyüğü olduğunu düşünür. Atasü, ilk öykülerinde kadınların hayatını

anlatırken aynı zamanda erkek egemen toplumun kadına yüklediği anlamlar ve sırtında kambur halinde olan sorumluluklara da yer verir. Öykülerde kadının ezilmişliği, bunalımı, toplum baskısı, ev eş, çocuk, iş sorumluluğu altında yaşadığı sıkıntılar anlatılır. İlk öykülerinden sonra yazar, imgelerle yüklü bir dile yönelir. Atasü, dış dünyadan aldığı imgeleri ve anıları yeni yaşantıların üzerine koyarak öykülerini meydana getirir. İmge, yaşanan hayatın getirdikleri ve anılar yazarın öykülerinin temel harcını oluşturur. Bununla birlikte tarihi mekânlar da yazarın öykülerinde imge olarak sık geçer (Suroğlu, 2011, s.32-37).

Kadınlar da Vardır adlı öykü kitabında tek yaşam alanı ailesi olan kadınların yaşadığı sıkışmışlık duygusunun etkisiyle hüzünlenmeleri, sorgulamaları ve bu durumu aşabilmek için kimi zaman eyleme geçmeleri anlatılır (Önder, 2018, s.72-75). Her kesimden ve farklı bilinç düzeyindeki kadınların ataerkil toplum yapısında yaşadığı hırpalanma, ezilme, ikinci plana atılma ve bunun etkisiyle yaşadıkları karmaşık ruh halleri Atasü'nün *Kadınlar da Vardır* adlı ilk



Erendiz Atasü

öykü kitabından itibaren üzerinde durduğu konulardır (Önder, 2018, s.84). Atasü, ilk öykülerinde yazınsal bir iddia taşımaz sadece dilin yalın ve akıcı olmasına önem verir (Önder, 2018, s.72). Bu bağlamda *Kadınlar da Vardır* adlı öykü kitabında yer alan öykülerde imgesel yönden pek de zengin olmayan sığ bir dil anlayışı dikkat çeker. Bununla birlikte öyküler dil yönünden “kadınca sestem uzak” olduğundan metinde dişil ve eril dil arasındaki farklar belirgin değildir.

Atasü, “Kadınlar da Vardır” adlı öyküsünde ataerkil toplum yapısının kadın ve erkek üzerindeki baskıcı tavrına dikkat çekerek bu durum üzerinden kadın ve erkeğe biçilen kalıp rolleri eleştirir. Nitekim ataerkil toplum yapısının kadına biçtiği rol; ev içinde ömrünü geçirme, tüm ev işlerini eşinden yardım almadan kendi başına görme, sadık, vefakâr, fedakâr olma gibi kalıp özellikler şeklindedir. Mevcut toplum yapısı erkek cinsi için de kendisine biçilen roller bağlamında bir baskı unsuru yaratır. Nitekim ataerkil sistemin kendilerine dayattığı rollerin dışına çıka(bile)n erkekler “kılıbık”, “eksik”, “noksan” gibi nitelermelerle toplumsal baskı unsurlarına maruz kalırlar. Bu da kadının sırtındaki yükü, sorumlulukları iyice arttırarak onu güçsüzleştirip silikleştirir. Dolayısıyla kadınlar, “Kadınlar da Vardır” adlı öyküde görüleceği üzere ataerkil kodların kendilerine dayattığı toplumsal kimlikle kendi bireysel kimlikleri arasında mücadele ederler ve bunu bazen kazanır kimi zaman da kaybederler. “Kadınlar da Vardır” adlı öyküde kadın-erkek ilişkileri feminist eleştiri kapsamında, ataerkil toplum yapısının kadına biçtiği rollerden hareketle değerlendirilmektedir.

1. KADININ “ÖTEKİ” ROLLERİ

“Öteki”, en genel anlamıyla “ben”in dışındaki herkeştir. Çevre, aile ve toplum da öteki olarak düşünülebilir. “Ben” in dışında gelişen her şey kişiye göre ötekidir (Özeskici, 2017, s.1). “Ben”in bakışı, bakılanı bir nesne, öteki konumuna düşürür ve artık bu nesne bir başkasına aittir. Dolayısıyla bakılıandan çıkmış olur. Bakış, bakılanı sadece bir nesne konumuna düşürmekle kalmaz, aynı zamanda yoğunlaştırılmış ve sahiplenilmiş bir nesne pozisyonuna düşürür. Bu ise kendinden çalınmak anlamına gelir. Bu durum bakılan, (ötekileştirilen) için büyük bir tehdittir. Çünkü kendini onun bakışından şekillendirmeye yönelir. Bu da bireyin ötekileşerek kendine yabancılaşmasına neden olur (Kılıç, 2006, s.61). Öteki olan, “ben”in hakimiyetindedir. Güçlü olan “ben” diğerini kabullenmez. Böylelikle bir kişinin bir başkası üzerindeki tahakkümü öteki sorunsalını sebep olur (Özeskici, 2017, s.7-8). Bireyler veya toplumlar kendilerinden farklı insan veya toplumla karşılaştıklarında, kendileriyle özdeşleştirdikleri değerlere sığınarak farklı olanı dışlama eğilimi gösterip yabancılık hissinin doğurduğu kaba tepkiler sergileyebilirler (Akpınar vd. 2017, s.331). Bu noktada toplumda ötekini belirgin kılan en önemli durumlar, baskılar, maddiyat, üstünlük duygusu hayat şartları, savaşlar ve cinsiyet ayrımıdır (Özeskici, 2017, s.10).

Feminist açıdan bakıldığında ise Beauvoir “öteki”liğin erkekler tarafından kadına yüklenen bir durum olduğu görüşündedir: Erkek, kadını öteki ve alışılmışın dışında olan ve ancak erkek ile ilişkisi bağlamında var olabilen bir varlık şeklinde açıklar. Erkek, dünyanın yüzeyini yeniden kalıplar, erkek geleceği yönlendirir; kadınsa, daima öteki rolündedir. Erkeğin gözlerinden görülür. Dolayısıyla kadın, benlik anlamında rasyonel düşünen varlık olarak erkek kimliğini onaylayabilen ötekini temsil eder. Beauvoir’ın kadının biyolojik analık göreviyle açıkladığı ötekilik durumu, kadının annelik göreviyle kuşatılarak içeride, evde tutulup, içsel alanın bekçisi olmasına ve özel alanla sınırlandırılmasına sebep olur. Bundan dolayı kadının yaşamının, erkeğin çok boyutlu yaşamı ile kıyaslandığında tek boyutlu olduğu görülür. Kadın içeride sürekli olarak tekrarlanan faaliyetle hayatı yeniden şekillendirirken; erkek, dışarıda devamlı yeni şeyler yaratıp dünyayı kendisi için biçimlendirir. Buna karşılık kadından, kadınlığını gerçekleştirebilmesi için kendisini nesne haline getirip silikleştirmesi beklenir. Bu ise, kadının özne olma çabalarını geri plana itmesi anlamına gelir. Kadınların verilmiş olan bu duruma karşı koyması önemlidir (Aktaran Çoşkuner Kalın, 2016, s.229 -232).

“Kadınlar da Vardır” adlı öyküde elli yedi yaşındaki Servet Hanım’ın rahim kanseriyle mücadelesi ve bu hastalık nedeniyle hastanede kaldığı günlerde ailesine adadığı hayatını sorgulamaya başlaması anlatılır. Servet Hanım, eşi Behçet Bey’in ve çocuklarının kendisi için endişelenmelerinin ardında, gerçekte kendilerini düşünen bencilce bir tavrın olduğunu düşünür ve bunun üzüntüsünü yaşar. Öyküdeki kişilerden biri olan Dr. Gülşen, Servet Hanım’a ailesinden daha yakın davranmasıyla öne çıkar ve Servet Hanım’ın hayatını sorgulayıp umutsuzluğa kapıldığı bir gün Dr. Gülşen onunla konuşarak karamsarlıktan kurtulmasına yardımcı olur. Öyküde özellikle giriş kısmından itibaren çalışan veya çalışmayan, eğitilmiş-eğitimsiz bütün kadınların aynı yazgıyı paylaştığı mesajı verilir. Gelişme kısmında Servet Hanım’ın yakalandığı hastalık nedeniyle kocasını suçlaması ve bu şekilde kendisinin hastalanmasına neden olan mevcut ataerkil düzeni sorgulaması ve bu düzene duyduğu nefret ele alınır. Öykünün sonuç kısmında ise Dr. Gülşen’in görüşleri öne

çıkarılarak mevcut sistemin değişmesi gerektiği ve bunun ise kadınların kocalarına, ailelerine karşı sergiledikleri tutum ve davranışlarının değişmesi ile mümkün olabileceği anlatılır. Dolayısıyla öyküde “kadın”ı içinde bulunduğu çaresizlikten kurtarabilecek tek yolun yine kendisinden geçtiği görüşü öne çıkarılır.

Öyküde Servet Hanım yazar tarafından, kocası Behçet Bey’in ve çocuklarının “umursamaz bencil ve menfaatçi tavırları” karşısında sürekli olarak kendinden ödün veren, kendine özgü bir hayatı olmayan ve bu şekilde ailesi tarafından sömürülen bir kadın olarak çizilir. Bu kapsamda Servet Hanım’a, tedavi amaçlı yatırıldığı hastanede tahsis edilen oda dahi başlangıçta ona büyük bir mutluluk yaşatır. Çünkü bu odada dinlenmek için bolca vakit bulacaktır. Dolayısıyla geleneksel ve taşralı yaşam biçiminin neden olduğu ağır yükten bir süre de olsa uzaklaşabilen Servet Hanım’da modern bir yapıya ve işleyişe sahip ev işlerinden uzak hastane ortamı konforlu, rahat bir tatil mekânı hissiyatı yaratır:

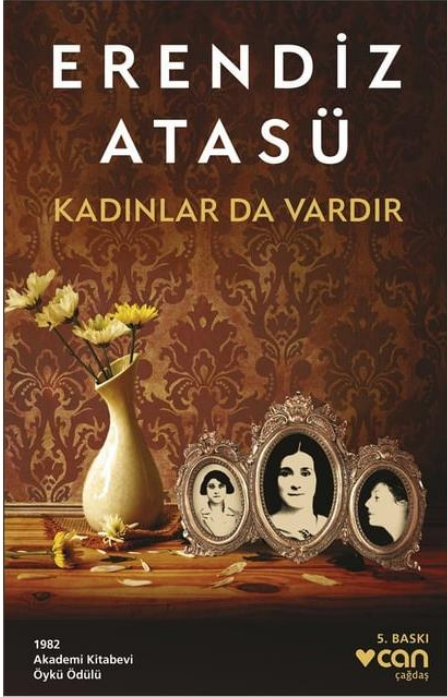
Servet Hanım, arada sırada hastaneye değil de tatil için otele geldiğini sanıyordu. Bu gece burada yalnız yatacağı. Servet Hanım, ömründe ilk kez bir odada yalnız yatacağı. Bu düşünce garip bir heyecan veriyordu ona. Kendisine ait bu denli geniş bir alanı hiçbir zaman olmamıştı. (...) Servet Hanım yirmi bir gün buradaydı, ışın sağlığını için. Evlatları pek ezile büzüle bildirdiler gelemeyeceklerini. Annelerinin yalnızlıktan korkacağını sanıyorlardı. Oysa Servet Hanım sevinmişti bile. Günün büyük kısmında yalnızdı zaten. Hiçbir zaman bu kadar boş zamanı olmamıştı. Alışık olmadığı bir şey yapıyordu Servet Hanım, düşünüyordu. İlk kez ‘ne alınacak, ne pişecek, toruna ne mama yedirilecek’leri değil, daha başka, gündelik hayatın tekdüzeliğinden uzak şeyleri düşünüyordu (Atasü, 2019, s.48-49).

Servet Hanım’ın Kocası Behçet Bey, öyküde karısına çok çektirmiş, onun sorunlarını önemsemeyen bencil bir eş profili olarak verilmeye çalışılsa da bu durum metinde belirgin olarak kendini hissettirmez. Ancak Behçet Bey’in yazarın objektifinden yansıtılmaya çalışılan bu olumsuz tutumu metinde çocuklarının bakış açısından şu şekilde ifade edilir: “[Ç]ocuklar babalarını suçuyorlardı annelerine çok çektirmişti. Gün mü görmüştü kadıncağız? Anneleri çok ihmal edilmişti, çok... Onca gün kanaması olmuştu da doktora bile götürmemişti analarını. O zaten hep böyle bencil bir adamdı” (s.47). Bu noktada öyküde Behçet Bey’in, karısı Servet Hanım’a yeterli özeni göstermeme, ona karşı hep duyarsız kalma tavrının eleştirildiği görülür.

Öyküde kocasından yeteri kadar değer göremediğinden yakınan bir başka kadın ise Dr. Gülşen’dir. Dr. Gülşen ve kocası Erol severek evlenmelerine rağmen evliliklerinin ilerleyen dönemlerinde birbirlerinden uzaklaşmaya başlarlar. Bu uzaklaşmanın temel nedeni ise öyküde Erol’un Gülşen’e yeterince değer vermemesi, onu ev işlerinde ve cinsel hayatında kullanabileceği bir obje gibi düşünmesi şeklinde verilir. Bu noktada öykünün odağında olan Servet Hanım ile eğitimli kariyerli bir kadın olan Dr. Gülşen’in aile hayatlarında aynı süreçlerden geçerek aynı rolleri paylaşmaları yani gündelik yaşamlarının, çocuklarına annelik yapmakla, kocalarının arzularını tatmin etmekle, evin hizmetkârlığını yapmakla sınırlı olması yönüne dikkat çekilir. Dolayısıyla öyküde erkek egemen toplum yapısında kadının mensup olduğu zümre, eğitim düzeyi önemsenmeksizin tüm kadınların değersizleştirildiğine vurgu yapılır. Kadının ev ortamında, ev işleriyle uğraşırken yaşadığı sıkıntılar öyküde Dr. Gülşen üzerinden şu şekilde verilir:

Evlenip Cihangir’deki o teras katını tutunca Gülşen kendini file dolusu sebze, leğen dolusu kirli çamaşır, lavabo dolusu bulaşık ve üç günde bir gelen uzmanlık nöbeti arasında buluverdi. İlk günler,

başını kaldırıncı pencereden görünüyü veren deniz küçücük mutfağı mavi bir sevinçle doldururdu. Sonraları denize bakmak Gülşen'in aklına gelmez oldu. Terasa da yalnız süpürmek için çıkabiliyordu. Deniz manzarası uğruna 'Biz genciz, nasılsa merdiven bize koymaz'larla sevine sevine tutulan ucuz katın merdivenleri, kasaba, manava, uğranan iş dönüşleri, insanın beline kopacakmışçasına ağırlar saplıyordu. Erol geceleri yorgun gelir, kafası ertesi günün duruşmasıyla dolu, Boğaza karşı sigarasını tütürür, gazetesini okurdu (s.58-59).



Öyküde yazar, eş ve annelik vasıflarına sahip kadınların eşleri ve çocukları tarafından önemsenmeyip edilgen bir yapıya büründürülmesi ve devamlı olarak ikinci planda tutulması Gülşen'in bakış açısından mizahi bir üslupla anlatır: "Sonra suçluluk, hasta için bir yığın çabaya dönüşür. Bu uğraşının tek bir amacı vardır. Bencildir o amaç... Kendi gözünde kendini bağışlatma... Anneye çorbalar mı taşınmaz?.. Atkılar yelekler mi örülmez?.. Baba, evinde taşları bile siler" (s.54).

Bu alıntıdan da yola çıkarak yazarın; ötekileştirilenin, değersiz görülenin, kaybedileceği anlaşıldığında aile halkının kendi bencilliklerini, suçluluk duygularını bastırmak adına samimiysiz bir şekilde daha "önceleri değersiz gördüklerine" değer biçmelerini eleştirdiği görülür. Öyküde ailesi tarafından devamlı ikinci plana atılan biri olarak çizilen Servet Hanım, metnin ilerleyen kısımlarında kanser olduğunu öğrendiğinde ölüm ile yaşam arasında kalan bir insanın tedirginliğiyle şimdiye kadarki tüm yaşamını sorgulamaya başlar. Bu sorgulayışla birlikte aslında yıllarca yaşadığı hayatın ötekisi olduğunu dolayısıyla da gerçekte bu hayatın bir parçası olamadığının farkına vararak bir hiçlik duygusuna kapılır. Bu doğrultuda koca bir yaşamın kocası ve çocukları tarafından elinden alındığını düşünen Servet Hanım, yaşadığı boşluk hissini ve ölümcül hastalığının etkisiyle bir zamanlar "el üstünde tuttuğu" ailesine karşı büyük bir öfke duyar.

Öyküde Behçet Bey ise bu hastalığa yakalanmış olmasından ötürü Servet Hanım'ı suçlar. Ona bir şey olursa yaşamını nasıl sürdürebileceği, ihtiyaçlarını nasıl karşılayabileceği noktasında endişeye kapılır:

Behçet Bey yatakta bir o yana bir bu yana dönüp duruyordu. Ya ev hepten boş kalırsa ... Ya Servet dönmezse...Büyük kızı 'Baba gel, bizde kal', demişti ama kendi evinden başka yerde rahat edemiyordu. (...) Küçük kız yemek getiriyordu. Behçet Bey yumurta bile kıramazdı da. (...) Ya Servet hepten yok olursa Behçet Bey ne yapacaktı? Korkuyordu. Karısının hastalığını ilk öğrendiğinde duyduğu şaşkınlık ve azıcık suçluluk sonraları öfkeye dönüşmüştü. (...) Hep Behçet Bey'in karşısında, çocukları arkasında dikilip durmuştu. Onu hep yalnız, hep tek başına bırakmıştı. Ve işte şimdi de bu hastalığı çıkarmıştı. (...) Tüm duygular, Behçet Bey'in içindeki bu gerçek panikte düğümlendi. Altmış yedi yıllık yaşamında ilk kez gerçek bir gelecek korkusuna kapılmıştı (s.67-68).

Dolayısıyla Behçet Bey'in algısında Servet Hanım'ın bir kadın, insan kimliğine sahip olmaktan çok ihtiyaçlarının karşılanması noktasında bir vasita görevi üstlendiği vurgulanır.

Servet Hanım, kocasının ve çocuklarının gözündeki değersizliğini "İnsan sevdiğini esirgemez mi? Gün görmedim. Onlar beni hasta etti," (s.69) sözleriyle aktarılır. Ancak öykünün sonunda Servet Hanım'ın hastaneden taburcu olacağı gün geldiğinde ailesine karşı duyduğu öfkeyi çabucak

unuttuğu ve tekrardan eski davranışlarına doğru yol aldığı görülür. Dolayısıyla Servet Hanım'ın hastanede kaldığı günler boyunca ailesine karşı duyduğu öfke ve sergilediği başkaldırı hastaneden ayrılacağı gün önceki öğrenmelerinin devreye girmesiyle son bulur. Öyküde bu olay karşısında Dr. Gülşen'in yaşadığı hayal kırıklığı “[a]caba hiçbir şeye yaramamış mıydı Servet Hanım'a onca dil dökmeleri... Hepsi, hepsi alışılmış bağılılıkların, kemikleşmiş bağımlılıkların karşısında boşuna mıydı?” (s.76) şeklinde verilir. Öyküdeki bu olay aslında kadınların ataerkil sisteme boyun eğişinin bir yansıması olarak dikkat çeker. Nitekim öyküde yazar, Dr. Gülşen aracılığıyla kadınların yüzyıllardır mevcut düzen karşısındaki çaresizliğine, ezilmişliğine, ikincil bir varlık olarak görülmelerine sebep olan şeyin aslında kendi tutum ve davranışlarından kaynaklandığı görüşündedir. Bu bakımdan yazara göre kadınlar geçmişten beri süregelen erkek karşısındaki geleneksel tavırları sürdürdükleri sürece kaybetmeye mahkûm olacaklardır. Ancak durumun farkına vardıklarında ve bir şeylerin değişmesi için harekete geçtiklerinde, kendi ideallerini, yaşam standartlarını ataerkil sisteme benimsettiklerinde ve bu doğrultuda hareket ettiklerinde öteki konumundan çıkıp özne konumuna geçebileceklerdir. Öyküde yazarın Dr. Gülşen üzerinden vermeye çalıştığı Cumhuriyet ideolojisiyle yetişmiş kendi ayakları üzerinde durabilen” Kemalist aydın kadın” görüşü geleneksel toplum yapısı içinde törelerle, koşullandırmalarla yetişen Servet Hanım üzerinde kısmen etkili olsa da genel anlamda karşılıksız kalır. Nitekim öyküde Servet Hanım yetiştiği sosyal ortamın etkisiyle sosyo-ekonomik anlamda kendisine yetebilecek durumda değildir. Bu durum da onun, eşini ve evliliğini tüm varlığı olarak algılamasına neden olur. Dolayısıyla öyküde yazarın dikkat çektiği bu durum iki farklı sistemde yetişen kadının değer yargılarındaki değişikliği vurgular niteliktedir.

2. EVLİLİKTE KADIN

Kadınlık, ataerkil kültürde, yaş, eğitim, sınıf gibi nitelermelerden bağımsız olarak öncelikle “ev” üzerinden tanımlanır. Bu nedenle, ev ve ev işleri, kadın öznelliğinin temelini oluşturması için kilit alanlardan biridir. Ev ile kurulan ilişkinin her kadın için merkezi önem taşımasına rağmen kadının ait olduğu sınıfa, statüye, kuşağa ve eğitim düzeyine göre değişiklik gösterdiği gözlenir. Dolayısıyla kadınlık tanımının oluşturulduğu bir mekân olarak ev cinsiyet eşitsizliğinin de üretildiği bir alandır. Bu nedenle kadının ilk iletişim kurduğu ve sosyalleştiği ortam olan aile “kadın”ın kimliksel kodlarının açıklanmasında da önemlidir. Bir anlamda “ev”, kadınların ortak deneyim noktasını oluşturur. Çünkü kocanın ev işlerinden muafiyetine mazeret oluştururken ev işinin kadının yükümlülüğü olarak tanımlanmasına sebep olur.Yapılan çalışmalar kapsamında kadınların, ev içi sorumluluklara yönelik görevleri kendi doğal görevleri olarak algıladıkları için erkeklere göre kendilerini daha önemsiz ve değersiz gördükleri ortaya koyulur (Aktaş, 2013, s.55-56).

Öyküde kadınların sömürülüp köleleştirilmesine ortam hazırlayan bir unsur olarak evlilik kurumu ön plana çıkar. Nitekim ev içinde de hükmünü sürdüren ataerkil sistem, her ikisi de çalışan insanlar olmasına rağmen işten eve yorgun gelen Erol'un dinlenmesine olanak tanırken Gülşen'i bu olanaktan mahrum bırakır. Evleninceye kadar ev içi misyonun kadına yüklediği sorumlulukların

farkına varamayan Gülşen, evlendikten sonra özgürlüğünün elinden alındığını ve kişisel hakları noktasında sömürüldüğünü hisseder:

Oysa Gülşen, rakı ve balık safalı mutlu gecelerin ertesinde tavayla savaşıırken, neden hiçbir ruh doktorunun ev işlerini incelemediğini merak etmeye başlamıştı. Yemek, bulaşık, çamaşır, temizlik... Bir süre sonra hepsi nasıl da el ele verip acımasız bir egemen kesiliyor, kadının elini kolunu kısıktırak bağlıyordu. Yoo, bunu ancak evde çalışan bilir, dışarıdan bakmayla anlaşılır gibi değil. Kapının arkasında, büfenin üstündeki, ancak duyarlılaşmış gözün görebileceği toz, 'Sil beni, süpür beni!' diye bağırır.

Tencerenin dibindeki ufacık kara büyür büyür de dünyayı kaplar. Beş dakika sigara molası verip oturamazsın, sandalye diken olur da batar. 'Elimi bulaştırmışken şunu da yapayım, oturmadan bunu da bitireyim'lerin sonu gelmez. Yakınsan yanıt hazır. 'Yapma, efendim, yapma,' derler. Gerçekten yapmazsan, herhalde evde kıyamet kopar (Atasü,2019, s.59-60).

Öykünün ilerleyen kısımlarında Gülşen'in yıllar önce ölen bir ev hanımı olan annesine karşı büyük bir suçluluk duyduğu görülür. Çünkü Gülşen'e göre kendisi, babası ve kardeşleri annesini ömür boyu mutfağa, ev işlerine hapsederek onun günden güne tükenmesine sebep olmuşlardır. Daha sonraları annesine karşı duyduğu bu suçluluk duygusu, onu, "emekleri göze en az görünen işçiler" olan kadınların acılarını dindirmek, onlara yardımcı olmak adına kadın doğum doktoru olmaya yönlendirir:

(...) Gülşen babasından uzaklaşıyor, annesine yaklaşıyordu, yıllar önce ölen annesine. Ona büyük bir haksızlık yapmışlardı el birliğiyle. Babası, Gülşen ve kardeşleri, onu hiç hak etmediği ağır bir cezaya, yaşam boyu mutfağa, çamaşır makinesine, çocuk bezlerine yargılamışlardı. Ne aç bir canavardı o çamaşır, ya da bulaşık leğeni... Kıvılcım gibi bir yanıp bir sönen sevinçler nasıl yalar yutar da gene duymaz... İlk yılların bir erkekle olma mutluluğu, sonraları analığın sıcaklığı yorgun kollarından süzülür, kirli, yağlı sulara karışıp akar gider, geride bir şey bırakmadan. Gülşen, Cihangir günlerinden beri kentlerde, kasabalarda, ocakların, fırınların, çamaşır leğenlerinin, bulaşık tencerelerinin önünde ömür tüketen nüfusun yarısına, üretimleri göze en az görünen işçilere, kadınlara karşı korkunç bir yakınlık duyuyordu içinde. Kadınların acı çekmesini engellemek istiyordu. Bu yüzden kadın doğumcu oldu (s.61).

Dolayısıyla öyküde bu paragraf üzerinden ataerkil toplum yapısı tarafından özellikle ev içinde kadına yüklenen ağır sorumluluklar ve kadının ikincil bir varlık olarak görülmesi eleştirilir. Evlilikteki roller açısından kadın ile erkek arasındaki eşitsizliğe dikkat çekilir.

3. KADINLAR KOĞUŞU VE KIZ KARDEŞLİK KAVRAMI

1960'lardan sonra, "Kişisel Olan Politikadır!" sloganıyla bütün kadınların ortak bir ezilmişliğe maruz kaldıklarını ve bu doğrultuda çıkarlarının da ortak olduğunu ima eden bir "kız kardeşlik" kavramı oluşur. Kız kardeşlik düşüncesi; hiyerarşi ilkesine de bir başkaldırıyı ifade eder. Bu düşünce yapısı ataerkil toplumdaki erkek egemenliğinin yapısal bir "böl ve yönet" sistematığı çerçevesinde güvence altına alındığı görüşündedir. Kadınların cinsiyetçi aile yapısı içerisine hapsedildiklerini ve hiyerarşik eril yapının genel ilkelerine bağımlı kılınarak birbirlerinden koparılıp bölündüklerini hem de kadın olarak ortak ezilmişliklerine ilişkin kolektif bir bilinç kazanmaktan uzak tutulduklarını savunur. Bu durumu yenebilmek için kadınların yaşamış oldukları ortak deneyimleri ve ezilmişlikleri birbirleriyle paylaşmalarını zorunlu görür. Bu hareketin önemli getirileri, "Kız kardeşlik güçlüdür" sloganıyla bu iki noktanın birleştirilmesi ve kız

kardeşlik kavramının, kişisel deneyim değerinin ve de statüsünün yeniden tanımlanmasıdır (Erdoğan, 201, s.2-3).



Öyküde Servet Hanım, hastalığı nedeniyle tedavi amaçlı kaldığı hastanede ailesinin öyle uygun görmesi üzerine tek kişilik bir odada kalır. Bu oda başlangıçta Servet Hanım'a yapacağı bir iş olmaması yönünden mutluluk verse de hastalığının kanser olduğunu öğrenmesiyle içindeki yalnızlık hissini arttırarak korkutucu görünmeye başlar. Dr. Gülşen'in tavsiyesi üzerine kadınların bulunduğu koğuşa yerleşmeyi düşünen Servet Hanım, kocası Behçet Bey'in bu durumu kabul etmemesi üzerine hayatında ilk defa ona bir karşı çıkış sergileyerek bu koğuşa yerleşmeye karar verir. Servet Hanım burada, tıpkı kendisi gibi olan kadınların arasında yalnız olmadığını farkına vararak kısa bir süre de olsa ötekilik yani eş, anne, büyükanne olma kimliğinden sıyrılıp sade "kadın" kimliğine sahip olmanın verdiği bir huzur yaşar. Öyküde Servet Hanım'ın yaşadığı bu huzur, Gülşen'in bilincinden "[s]onunda mücadeleyi Servet Hanım kazanıp koğuşa geçmişti. Pek de iyi olmuştu. Bütün gün boş duvarları seyredip dertleneceğine, dertlenip dertlenip acılaşacağına, Servet Hanım arkadaşlıklar kuruyor, dostlukları güçlendiriyordu. Başka hastalara yakın yaşadıkça hastalığı doğal saymayı, iyileşenleri gördükçe yaşama sarılmayı öğreniyordu." (Atasü, 2019, s.74) şeklinde aktarılır.

Dolayısıyla öyküde hasta kadınların bir arada kaldığı ve bu şekilde tedavi gördüğü koğuş, onların kendilerini saran tehdide karşı birlikte savaşarak mücadele ettikleri bir alan gibi olması yönüyle dikkat çeker. Öyküde bu mekân üzerinden yıllar boyunca aynı kadere, acılara sahip kadınların bir araya gelerek her türlü zorluğu aşabilecekleri mesajı verilir. Nitekim bu mesaj yazarının feminist görüşünün bir yansıması olarak metinde kendine yer bulur.

4. KADINLIK KİMLİĞİNE YABANCILAŞMA

A. Jaggr'a göre kadın hem cinsel hem de duygusal olarak tüm alanlarda sömürülmeye açıktır (Işık, 1998, s.111). Kadının sosyal hayatta bu denli sömürülmeye maruz kalan bir varlık olması ise zamanla onu kendi kimliğine doğru bir yabancılaşmaya iter. Bu bağlamda öykünün geneline bakıldığında yazarın üzerinde durduğu konulardan birinin yabancılaşma olduğu görülür. Öyküdeki yabancılaşma kadının kadınlık kimliğine ve bunun bir sonucu olarak da zamanla kendi hayatına yabancılaşması şeklinde gözlemlenir. Nitekim Servet Hanım'ın da Dr. Gülşen'in de iyi bir eş, iyi bir anne olmak adına kendi hayatlarına, kadınlık kimliklerine yabancılaşarak bu şekilde ataerkil toplumun kendilerine dayattığı roller üzerinden değerleri belirlenen kişiler olmaları dikkat çeker. Ancak gerek Servet Hanım'ın gerekse Dr. Gülşen'in ailesine verdiği değerini onlardan

göremediklerinde ise aileleri üzerine kurdukları değer yargılarını yitirerek bir boşluğa sürüklendikleri görülür.

SONUÇ

Feminizm, “kadın”ın cinsiyetinden ötürü maruz kaldığı kısıtlama, baskı, zorluklar karşısında mücadele ve direnme güdüsünün bir sonucu olarak ortaya çıkar. Feminizmin geçirdiği süreçlerin genel anlamda üç kısımda incelendiği görülür. Bunlar 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başlarındaki I. Feminist dalga, 1960’lı yıllarda kendini hissettiren II. Feminist dalga ve 1990’ların başında görülen III. Feminist dalgadır. Feminizm, 19. yüzyıldan başlayarak organize bir hal alır ve etki alanını arttırarak farklı alanlarda da görülür. Edebiyat da bu alanlardan biri olur.

Feminist edebiyat eleştirisi Batı’da 1960’ların sonlarında ortaya çıkar ve temel olarak yöntem ve içerik noktasında farklı kategorilerden oluşur. Feminist eleştiri kapsamında incelemeye alınabilecek eserler Türk edebiyatında 1908’den sonra nadiren de olsa görülmeye başlar. Özellikle 1980 sonrasında feminist eleştiri edebiyatımızda daha da yaygınlık kazanır. Buna paralel olarak birçok kadın yazarın eserinde feminizm vurgusu artarak ön plana çıkar. Nitekim bu yazarlardan birinin de Erendiz Atasü olduğu görülür. Kendisini feminist bir yazar olarak tanımlayan Atasü, özellikle öykülerinde kadın sorunlarına yer verir. *Kadınlar da Vardır* adlı öykü kitabında bulunan “Kadınlar da Vardır” adlı öyküde yazar, Servet Hanım ve kocası Behçet Bey ile Dr. Gülşen ve kocası Erol üzerinden ataerkil düzenin kişilere bireysellik, kendileri olma hakkı tanımadan toplumsal normlar üzerinden dayattığı kadınlık ve erkeklik rollerine dikkat çeker. Bu kapsamda öyküde ezilen, ikinci plana atılan kadın profillerine, kadını bir “öteki”, cinsel bir obje, değersiz bir varlık olarak kabul eden ataerkil toplum yapısına ve bu duruma sebep olan bazı geleneksel kadın tutumlarına yer verir.

Sonuç olarak “Kadınlar da Vardır” adlı öyküde ataerkil düzenin kadını ötekileştirdiği düşüncesi merkeze alınarak kadınların bu mevcut yapı nedeniyle evlilik kurumunda hak ettiği değeri görememesi, ağır sorumluluklara maruz kalması ve bunun sonucunda da zamanla kendi kimliğine yabancılaşarak mutsuz bir birey haline gelmesi eleştirilir. Bu kapsamda yazar, kadınların içinde buldukları mevcut durumdan kurtulabilmeleri için birbirlerinin desteğini almaları, diğer kimliklere bürünmeden önce kendi kimliklerinin farkına varıp öz değerlerini bilmeleri ve bu yönde tavır sergilemeleri gerektiği şeklindeki yargıları savunur.

KAYNAKÇA

- Akpınar, Soner ve Şahin, Büşra (2017). “Orhan Pamuk Romanlarında ‘Öteki’”. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(11), 330-344.
- Aktaş, Gül (2013). “Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak”. *Hacettepe Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 53-72.
- Arat, Necla (2017). *Feminizmin ABC’si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Atasü, Erendiz. (2019). *Kadınlar da Vardır*. İstanbul: Can Yayınları.

- Aydınalp, Esra Başak(2019). "İçeri'nin Dışarı ve Kabuk'un İçerisi- HélèneCixous ile Zeynep Kaçar'da Karşılaştırmalı Bir Dişil Yazı ve Yapısöküm Okuması". *Litera: Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 59-75.
- Bayraktar, Gökhan (2023). "İkinci Dalga Feminist Hareketin Feminizmin Gelişimindeki Dönüştürücü Rolü". *Advances in Women'sStudies* 5(2), 49-56.
- Coşkuner Kalın, Ceylan (2016). "Simone de Beauvoir: Ötekiliğin Kabulü". *Beytulhikme An InternationalJournal of Philosophy*, 6(2), 227-243.
- Eliuz, Ülkü (2011). "Cinsel Kimlik Paniği". *TurkishStudies*, 6(3), 221-232.
- Erdoğan, Deniz (2014). *Feminist Kuramlar: Marksist Feminizm ve Sosyalist Feminizm*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Huyugüzel, Ömer Faruk (2018). *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Işık, Emre (1998). *Beden ve Toplum Kuramı: Öznenin Sosyolojisinden Bedenin Sosyolojisine*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kılıç, Sinan (2006). *Jean Paul Sartre'in Varoluş Felsefesinde Öteki Kavramı*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Kolcu, Ali İhsan (2008). *Edebiyat Kuramları: Tanım-Tenkit-Tahlil*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Moran, Berna (1994). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Önder, Alev. (2018). *Erendiz Atasü'nün Eserlerinde Kadın*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Özeskici, Evrim (2017). "Öteki" Kavramı Üzerine Görsel Çözümlemeler. Yayımlanmış Sanatta Yeterlik Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Selçuk, Nazire Müge (2014). "Kadın ve Senkronize Roller". *TheJournal of AcademicSocialScienceStudies*, (25), 513-522.
- Suroğlu, Kezban (2011). *Erendiz Atasü: Hayatı-Eserleri-Sanatı*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Şahin, Elmas (2009). *Leylâ Erbil'in Eserlerine Feminist Bir Yaklaşım*. Yayımlanmış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Şen, Can (2011). "Feminist Edebiyat Eleştirisi ve Nihan Kaya'nın "Gelin" Hikâyesinin İncelenmesi". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 448-458.
- Taş, Gün (2016). "Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri". *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 3 (5), 163-175.

OKTAY YİVLİ

Kırk Yama

AŞK, EDEBİYAT ve ÖTEKİ ŞEYLER




Günce Yayınları

Mahmut Babacan

Üniversiteler İçin

Türk Dili Kompozisyon Bilgileri




Günce Yayınları

8.
BASIM

Başka Bir Tarih Hayal Etmek

TÜRK EDEBİYATINDA ÜKRONYA

MURAT GÜR




Günce Yayınları

DR. MUSA ERASLAN

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE

MİZAH VE İRONİ




Günce Yayınları